

Březinová, Helena

Seznam vyobrazení

In: Březinová, Helena. *Textilní výroba v českých zemích ve 13.-15. století : poznání textilní produkce na základě archeologických nálezů*. Klápště, Jan (editor); Měřínský, Zdeněk (editor). Praha: Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, 2007, pp. 115-118

ISBN 807308144X

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127401>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

XI. SEZNAM VYOBRAZENÍ

Obrázky 1 – 53 vyobrazené v textu:

- Obr. 1:** Eva, předoucí pomocí ručního vřetene a přeslice, vyobrazená ve Velislavově bibli z doby kolem roku 1340 (podle *Březinová 1997*, obr. 27).
- Obr. 2:** Sedící lesní muž (ďábel) s přeslicí a s vřetenou s namotanou přízí učí příst stojící ženu. Scéna zobrazená na čelní vyhřívací stěně komorových kachlů z 2. poloviny 15. století, sbírka Muzea hl. m. Prahy (podle *Richterová 1982*, tab. 52).
- Obr. 3:** Vyobrazení lesního (divého) muže nebo opice s přeslicí a ručním vřetenem z okrajové malby Brevariaria kláštera Nové Říše, okolo 1480 (podle *Richterová 1988*, obr. 1).
- Obr. 4:** Zobrazení dvou počesávačů sukna na rádkovém komorovém kachlu z hradu Lichnice z přelomu 15. a 16. století (podle *Glosová – Hazlbauer – Volf 1998*, 461).
- Obr. 5:** Barvířská dílna na ilustraci z doby kolem roku 1300, Bodleian Library, MS Selden supra 38, f. 27 (podle *Walton 1991*, obr. 172).
- Obr. 6:** Rekonstrukce ženského oděvu podle nálezů z doby bronzové (podle *Březinová 2000*, obr. 2).
- Obr. 7:** Rekonstrukce horizontálního podnožkového tkalcovského stavu v Archeologickém parku v Praze – Liboci (podle *Březinová – Ernée 2004*).
- Obr. 8:** Schematické zobrazení hedvábného pásku s vloženou zíněnou výztuží nalezeného v plzeňské Solní ulici (podle *Staňková 1967*, 158).
- Obr. 9:** Přesleny (podle *Richter 1982*, obr. 146).
- Obr. 10:** Železné pružinové nůžky (podle *Tomášek 1999*, 35).
- Obr. 11:** Vyobrazení dílny na zpracování rostlinných textilních vláken. Orbis pictus J. A. Komenského vytištěný v Levoči v roce 1685 (podle *Pávek 1980*, 39).
- Obr. 12:** Stříhání ovčí vlny ovčáckými nůžkami na rytině z Kalendar of Shepherds z roku 1439 (podle *Maik 1997*, obr. 19).
- Obr. 13:** Schematické znázornění nití se zákrutem Z a S (podle *Březinová 1997*, obr. 29).
- Obr. 14:** Schematické znázornění různých způsobů skaní (podle *Burian – Myšínský 1966*, obr. 35).
- Obr. 15:** Schematické znázornění dvou soustav nití v tkanině – osnovy a útku (podle *Březinová 1997*, obr. 30).
- Obr. 16:** Schematické znázornění vazných bodů: a – osnovního, b – útkového (podle *Březinová 1997*, obr. 31).
- Obr. 17:** Schematické zobrazení textilní struktury vytvářené při technice pletení na rámu. Kresba: V. Příhonská.
- Obr. 18:** Schematické zobrazení textilní struktury vytvářené při technice pletení jehlou (podle *Walton – Eastwood 1988*, obr. 16).
- Obr. 19:** Dřevěná třepačka z výzkumu v polském Kołobrzegu (podle *Rębkowski 1996*, tab. 25).
- Obr. 20:** Vochlování textilních vláken vyobrazené v Dekretáliích papeže Řehoře IX. z let 1330 – 1340, Londýn, British Library, MS Royal 10.E.IV (podle *Walton 1991*, obr. 165).
- Obr. 21:** Stříhání ovce pružinovými nůžkami na výjevu z Bible Václava IV. z let 1389 – 1400 (podle *Březinová 1997*, obr. 5).
- Obr. 22:** Železné pružinové nůžky z Hradiška u Davle (podle *Richter 1982*, obr. 101).
- Obr. 23:** Naklepávání chomáčků ostříhané ovčí vlny soukenickou strelou na dřevorytu Ars memorativa z roku 1480 (podle *Maik 1997*, obr. 20).
- Obr. 24:** Dva dřevěné vřetenovité předměty nalezené v Klatovech (podle *Vondráčková 1996*, obr. 8).
- Obr. 25:** Příklady variabilních tvarů středověkých přeslenů (podle *Měchurová 1997*, 198).
- Obr. 26:** Předání na ručním vřeteně na rytině z roku 1544. Zobrazena je zde žena a muž při sprádání za pomoci ručního vřetene a přeslice upevněné do stojánku. Mezi oběma přadláky je dítě přemotávající hotovou přízi na motovidlo (podle *Pávek 1965*, obr. 5).
- Obr. 27:** Propagační firemní plakát z počátku 20. století.

- Obr. 28:** Dřevěná špulka na nitě z wroclavských nálezů (podle *Wysocka 1999*, tab. VI/5).
- Obr. 29:** Schematický nákres vidlicovitého motovidla s navinutou nití (podle *Březinová 1997*, obr. 11).
- Obr. 30:** Schematický nákres vertikálního tkalcovského stavu (podle *Březinová 1997*, obr. 12).
- Obr. 31:** Součásti kladek na zavěšení listů s nitěnkami z horizontálního tkalcovského stavu nalezené ve vrstvách 15. století při archeologických výzkumech v polském Elblągu (podle *Maik 1997*, obr. 28).
- Obr. 32:** Dřevěné kladky z archeologického výzkumu v polském Opole, jeden z nejstarších dokladů používání podnožkového tkalcovského stavu v Evropě (podle *Maik 1991a*, obr. 2).
- Obr. 33:** Rekonstrukce tkalcovské dílny zhotovená na základě archeologického výzkumu ve Winterthuru (podle *Windler – Rast-Eicher 1999/2000*, obr. 28).
- Obr. 34:** Nejstarší zobrazení horizontálního tkalcovského stavu z doby kolem roku 1250, Trinity College Cambridge, MS 0.9.34, f. 34 (podle *Walton 1991*, obr. 169).
- Obr. 35:** Zobrazení dvoumužného tkalcovského stavu obsluhovaného dvěma tkalci, používaného ke tkaní značně širokých látek, rukopis *Kuerboek of Ypres* z roku 1363 (podle *Endrei 1961*, obr. 12).
- Obr. 36:** Kresebná rekonstrukce zobrazující tkalce a jeho pomocníka při tkaní na horizontálním tažném tkalcovském stavu, na němž se v jižní a západní Evropě vyráběly vzorované hedvábné tkaniny (podle *Crowfoot – Pritchard – Staniland 1992*, obr. 6).
- Obr. 37:** Schematické vyobrazení svislého zavěšení destičkového stavu, na němž jsou osnovní nitě zatíženy závažími (podle *Schlabow 1957*, obr. 9).
- Obr. 38:** Schematické vyobrazení destičkového stavu s horizontálně napnutou osnovou (podle *Schlabow 1957*, obr. 8).
- Obr. 39:** Polotovar kostěné tkací destičky z hradu Trebišov na Slovensku (podle *Slivka 1984*, tab. VI).
- Obr. 40:** Schematické zobrazení textilní struktury vytvářené při technice tkaní na destičkách (podle *Walton – Eastwood 1988*, obr. 14).
- Obr. 41:** Schematické znázornění mřížkového stavu a principu vytváření prošlupu. Kresba: *V. Příhonská*.
- Obr. 42:** Kresebná rekonstrukce zobrazující tkadlenou při výrobě pásku na mřížkovém tkalcovském stavu (podle *Crowfoot – Pritchard – Staniland 1992*, obr. 8).
- Obr. 43:** Vyobrazení mřížkového stávků na detailu titulního listu vzorníku *Il Burato*, *Libro de Recami* Alessandra Paganina z 1. poloviny 16. století (podle *Staňková 1967*, nestr.).
- Obr. 44:** Vyobrazení textilní dílny s ručním spřádacím kolem, snovadlem a horizontálním podnožkovým tkalcovským stavem. Itálie, 15. století (podle *Seibt 2000*, 349).
- Obr. 45:** Schematický nákres otočného dřevěného snovadla (podle *Maik 1997*, obr. 24).
- Obr. 46:** Fragment dřevěného tkalcovského mečíku z archeologického výzkumu v Čáslavi (podle *Tomášek 1999*, obr. 136).
- Obr. 47:** Tenké kovové síťovací jehly, používané ke zhotovování jemných vlasových sítěk, z archeologických výzkumů v Londýně (podle *Crowfoot – Pritchard – Staniland 1992*, obr. 5).
- Obr. 48:** Vyobrazení barvířského zařízení, Hausbuch der Mendelschen Zwölfbrüderstiftung zu Nürnberg z roku 1387, Stadtbibliothek Nürnberg, Amb 317.2, fol. 4v (podle *Janáček 1963*, obr. 5).
- Obr. 49:** Dvě dřevěná razítka na potiskování látek z archeologického výzkumu v Chrudimi (podle *Frolík – Sigl 1998*, obr. 316, 317).
- Obr. 50:** Počesávání sukna zobrazené na vitrážích v Semur-en-Auxois ve Francii z doby okolo roku 1400 (podle *Maik 2000*, obr. 9).
- Obr. 51:** Postřihování sukna pomocí mohutných nůžek, zobrazené na vitrážích v Semur-en-Auxois ve Francii z doby okolo roku 1400 (podle *Maik 2000*, obr. 9).
- Obr. 52:** Dlouhé úzké kostěné hřebeny označované v literatuře jako tkací (podle *Richter 1982*, obr. 137).
- Obr. 53:** Některé z typů olovených plomb (podle *Hunka 1999*, obr. 2).

Obrázky I – XXXIX umístěné v Obrazové příloze (kapitola XIII.):

- Obr. I:** Zobrazení kojící matky jako přadleny s ručním vřetenem a přeslicí ve sborníku náboženských traktátů z Českého Krumlova z první čtvrtiny 15. století, Národní muzeum v Praze (podle *Kýbalová 1980*, 2).
- Obr. II:** Vyobrazení středověké domácnosti s rodinou – matka s dcerou předou pomocí ručního vřetene a přeslice postavené na zemi v malém stojánku, dřevořezba Johannese Baemlera z roku 1476, Augsburg (podle *Borst 1983*, obr. 48).
- Obr. III:** Vyčesávání textilních vláken, výroba příze na spřádacím kole a tkaní na podnožkovém tkalcovském stavu na vyobrazení z rýnskofalckého rukopisu (fol 34^v, British Library, London) z roku 1438 (podle *Flüeler – Flüeler 1992*, 396).
- Obr. IV:** Zobrazení jednotlivých fází textilní výroby: 1 – tkaní na dvoumužném horizontálním tkalcovském stavu, 2 – předení na spřádacím kole, 3 – převíjení hotové nitě z vřetene na motovidlo, 4 – spřádání nití s pomocí ručního vřetene, 5 – snování osnovních nití; rukopis *Kuerboek of Ypres* z roku 1363 (podle *Walton 1991*, obr. 171).

- Obr. V:** Žena stříhající ovce vyobrazená v Jenském kodexu (Malá latinská antiteze, fol. 3^r) z 15. století (podle *Drobná 1970*, 13).
- Obr. VI:** Snování osnovních nití a tkaní na horizontálním tkalcovském stavu vyobrazené na nástěnné malbě domu v Kostnici ve Švýcarsku, kolem 1310 (podle *Feldhaus 1931*, obr. 326).
- Obr. VII:** Struktura tkalcovských vazeb: a – plátnová vazba, b – zesílená plátnová vazba, c – keprová vazba 2/1, d – keprová vazba 2/2, e – keprová vazba 3/1, f – atlasová vazba 4/1. Kresba: V. Příhonská.
- Obr. VIII:** Mykání vlny pomocí dvou mykacích kartáčů a česání dlouhých vlněných vláken na česacím hřebeni. Giovanni Boccaccio, *De claris mulieribus*, 15. století, London, British Library, MS Royal, 16 gv, fol 56 (podle *Wensky 1996*, obr. 1).
- Obr. IX:** Tvarová typologie přeslenů sestavená na základě zpracování souboru přeslenů z 8.–11. století nalezených při archeologických výzkumech v Mikulčicích: 1 – kónický; 2 – dvojkónický asymetrický; 3, 4 – dvojkónický ostrohranný; 5, 6 – dvojkónický tupohranný; 7 – bochánkovitý; 8 – soudečkovitý; 9 – válečkovitý; 10 – hráněný, facetovaný; 11 – stupňovitý; 12 – s límcem; 13 – zhotovený ze střepu; 14 – dvojkónický s prohnutými stěnami; 15 – diskovitý; 16 – uprostřed zúžený; 17 – zvláštní tvary; 18 – kotouč (podle *Marek – Kostelníková 1998*, 176).
- Obr. X:** Tvarová typologie horní a dolní základny (báze) přeslenů sestavená na základě zpracování souboru přeslenů z 8. – 11. století nalezených při archeologických výzkumech v Mikulčicích. Báze: 1 – obě rovné; 2 – obě vypouklé (konvexní); 3 – obě prohnuté (konkávni); 4 – obě oblé; 5 – jedna rovná, jedna prohnutá (konkávni); 6 – jedna rovná, jedna oblá; 7 – jedna rovná, jedna vypouklá (konvexní); 8 – jedna prohnutá (konkávni), jedna oblá; 9 – jedna prohnutá (konkávni), jedna vypouklá (konvexní; podle *Marek – Kostelníková 1998*, 177).
- Obr. XI:** Iluminace rukopisu *Cursus sanctae Mariae* z první třetiny 13. století (1200 – 1230) s jedním z nejstarších zobrazení přadleny ve slovanské oblasti, premonstrátský klášter Louka u Znojma, dnes uloženo v Pierpont Morgan Library, New York, sign. M 739, f. 9b (podle *Husa – Petrář – Šubrtová 1967*, obr. 54, 55).
- Obr. XII:** Zobrazení přadleny s ručním vřetenem na miniatuře z pozdního 15. století (podle *Duby 1988*, str. 461).
- Obr. XIII:** Dvojí vyobrazení ručního spřádacího kola v Dekretáliích papeže Řehoře IX. z let 1330 – 1340, Londýn, British Library, MS Royal 10.E.IV, fol. 139, 147 (podle *Sporbeck 1996*, obr. 4; *Staňková 1967*, obr. 4).
- Obr. XIV:** Předání na ručním spřádacím kole a mykání vlněných vláken na vyobrazení ze 14. století, British Library, MS Add. 42130, f. 193 (podle *Walton 1991*, obr. 164).
- Obr. XV:** Vyobrazení společných prástek několika přadlen, na němž je dobře vidět samostatné postavení přeslice, *Les Evangiles des quenouilles*, 15. století (podle *Duby 1988*, nestr.).
- Obr. XVI:** Přadlena s přeslicí upevněnou za páskem a s odloženým vřetenem chystá kolébku pro dítě, *Book of Hours*, Maastricht, kolem 1300, British Library, MS Stowe 17, f. 190 (podle *Walton 1991*, obr. 166).
- Obr. XVII:** Dřevěné přeslice nalezené při výzkumech v polském Kołobrzegu (podle *Rębkowski 1996*, tab. 109).
- Obr. XVIII:** Kresebná rekonstrukce zobrazující tkalce pracujícího na podnožkovém horizontálním tkalcovském stavu (podle *Crowfoot – Pritchard – Staniland 1992*, obr. 5).
- Obr. XIX:** Schematická kresba horizontálního podnožkového stavu s pojmenováním jeho jednotlivých součástí (podle *Březinová – Ernée, 2004*).
- Obr. XX:** Schématické znázornění proslupního zařízení podnožkového stavu se dvěma způsoby upevnění listů s nitěnkami: A – pomocí kladek, B – pomocí vahadel (podle *Zariņa 1992*, obr. 5).
- Obr. XXI:** Dřevěné součásti horizontálního tkalcovského stavu pocházející z archeologických výzkumů v Rize v Lotyšsku (podle *Zariņa 1992*, obr. 4).
- Obr. XXII:** Fragment paprsku na přiřazení útku zhotoveného ze dřeva a rákosových štípů nalezený při archeologickém výzkumu v Rize v Lotyšsku (podle *Zariņa 1992*, obr. 3).
- Obr. XXIII:** Dřevěné součásti středověkého horizontálního tkalcovského stavu z archeologických nálezů v severním Německu: 1. součásti kladek, 2. člupek, 3. fragment paprsku (podle *Tidow*, v tisku).
- Obr. XXIV:** Vyobrazení tkalce při tkaní na podnožkovém tkalcovském stavu z roku 1387, *Hausbuch der Mendelschen Zwölfbrüderstiftung zu Nürnberg*, Stadtbibliothek Nürnberg, Amb 317.2, fol. 4v (podle *Maik 1988*, obr. 104).
- Obr. XXV:** Vyobrazení tkadleny vyrábějící široký ozdobný pásek na destičkovém stavu, která si při přiřazení útku pomáhá tkalcovským mečíkem, katedrála v Remeši, 16. století (podle *Collingwood 1982*, nestr.).
- Obr. XXVI:** Tkaní na destičkovém stavu zachycené v anglickém rukopise ze 14. století (podle *Collingwood 1982*, nestr.).
- Obr. XXVII:** Napínání zvalchovaného mokrého sukna na rám, zobrazené v levém horním rohu ilustrace v *Historia ordinis humiliorum* z roku 1421 (podle *Maik 2000*, obr. 8).
- Obr. XXVIII:** Počesávač sukna vyobrazený v *Hausbuch der Mendelschen Zwölfbrüderstiftung zu Nürnberg* z roku 1387, Stadtbibliothek Nürnberg,

Amb 317.2, fol. 4v (podle Schäfer – Schäfer 1996, obr. 4).

Obr. XXIX: Dřevěné součásti soukenické štětky nalezené při výzkumu v Rostocku v Německu (podle Schäfer – Schäfer 1996, obr. 2).

Obr. XXX: Výroba soukenické štětky na vyobrazení z roku 1545 (podle Schäfer – Schäfer 1996, obr. 3).

Obr. XXXI: Vyobrazení Blahoslavené Anežky Opatrovnice na oltáři velmistra Puchnera z roku 1482, na němž je dobře patrné textilní ložní vybavení, Národní galerie v Praze (podle Kybalová 1980, 21).

Obr. XXXII: Plzeň, náměstí Republiky 33, čp. 232. Textilní fragment HA 14412/3. Foto: J. Orna.

Obr. XXXIII: Plzeň, náměstí Republiky 33, čp. 232. Textilní fragment HA 14415. Foto: J. Orna.

Obr. XXXIV: Plzeň, Perlová ulice 1, čp. 83. Textilní fragment HA 14414. Foto: J. Orna.

Obr. XXXV: Plzeň, Perlová ulice 1, čp. 83. Textilní fragment HA 14416/1. Foto: J. Orna.

Obr. XXXVI: Plzeň, Perlová ulice 1, čp. 83. Textilní fragment HA 14419. Foto: J. Orna.

Obr. XXXVII: Praha 1 – Staré Město, Celetná ulice čp. 553/I. Textilní fragment 91014 F. Foto: H. Březinová

Obr. XXXVIII: Praha 1 – Staré Město, Celetná ulice čp. 553/I. Textilní fragment 91014 G. Foto: H. Březinová

Obr. XXXIX: Praha 1 – Nové Město, Národní třída 37/II. Textilní fragment 753 C. Foto: K. Kozák.

Vyobrazení v záhlaví jednotlivých kapitol:

Kapitola I.: Nejstarší zobrazení horizontálního tkalcovského stavu z doby kolem roku 1250, Trinity College Cambridge, MS 0.9.34, f. 34 (podle Walton 1991, obr. 169)

Kapitola II.: Počesávání sukna zobrazené na vitrážích v Semur-en-Auxois ve Francii z doby okolo roku 1400 (podle Maik 2000, obr. 9).

Kapitola III.: Vyobrazení středověké domácnosti s rodinou, dřevořezba Johannese Baemlera z roku 1476, Augsburg, (podle Borst 1983, obr. 48).

Kapitola IV.: Zobrazení kojící matky jako přadleny s ručním vřetenem a přeslicí ve sborníku náboženských traktátů z Českého Krumlova z první čtvrti

15. století, Národní muzeum v Praze (podle Kybalová 1980, str. 2).

Kapitola V.: Vyobrazení tkalce při tkaní na podnožkovém tkalcovském stavu z roku 1387, Hausbuch der Mendelschen Zwölfbrüderstiftung zu Nürnberg, Stadtbibliothek Nürnberg, Amb 317.2, fol. 4v; podle Maik 1988, obr. 104).

Kapitola VI.: Vochlování, snování a tkaní na horizontálním tkalcovském stavu vyobrazené na rytině z Augsburgu z roku 1477 (podle Maik 1988).

Kapitola VII.: Vyobrazení tkadleny vyrábějící široký ozdobný pásek na destičkovém stavu, která si při přiřázení útku pomáhá tkalcovským mečíkem, katedrála v Remeši, 16. století (podle Collingwood 1982, nestr.).

Kapitola VIII.: Vyčesávání textilních vláken, výroba příze na spřádacím kole a tkaní na podnožkovém tkalcovském stavu (s dobře patrným člunkem s namotanou útkovou nití) na vyobrazení z rýnsko-falckého rukopisu (fol. 34^v, British Library, London) z roku 1438 (podle Flüeler – Flüeler 1992, str. 396).

Kapitola IX.: Napínání zvalchovaného mokrého sukna na rám zobrazené v levém horním rohu ilustrace v Historia ordinis humiliatorum z roku 1421 (podle Maik 2000, obr. 8).

Kapitola X.: Vyobrazení textilní dílny s ručním spřádacím kolem, snovadlem a horizontálním podnožkovým tkalcovským stavem, Itálie, 15. století (podle Seibt 2000, s. 349).

Kapitola XI.: Vyobrazení tkadleny vyrábějící široký ozdobný pásek na destičkovém stavu, která si při přiřázení útku pomáhá tkalcovským mečíkem, katedrála v Remeši, 16. století (podle Collingwood 1982, nestr.).

Kapitola XII.: Stríhání ovčí vlny ovčáckými nůžkami na rytině z Kalendar of Shepherds z roku 1439 (podle Maik 1997)

Kapitola XIII.: Přadlena s přeslicí upevněnou za páskem a s odloženým vřetenem chystá kolébku pro dítě, Book of Hours, Maastricht, kolem 1300, British Library, MS Stowe 17, f. 190 (podle Walton 1991, obr. 166).